

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук

МАУП

Кафедра медичної і клінічної психології

Затверджую
Директор ІННІСН

Я.М. Раєвська

2024 р.

Схвалено на засіданні кафедри медичної і
клінічної психології

Протокол №3 від 16.10.2024 р.

Завідувач кафедри І. С. Клименко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна психологія

спеціальності: 225 Медична психологія
(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня другий (магістерський)
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми: 225 Медична психологія
(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізації: Медична психологія
(за наявності) (назва спеціалізації)

Київ МАУПІ 2024

Розробник (-и) робочої програми навчальної дисципліни:

Ковалева Лілія Дмитрівна, кандидат психол. наук, доцент кафедри психології;

Клименко Іван Сергійович, д.мед.н., доцент, зав.кафедри медичної психології.

Робочу навчальну програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри
медичної і клінічної психології
Протокол №3 від 16.10.2024 р.

Завідувач кафедри _____ I. С. Клименко
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом (керівником) освітньої програми
225 Медична психологія
(назва освітньої програми)

16.10.2024 р.

Керівник (гарант) освітньої програми _____
(підпис)

Робочу програму перевірено

_____. _____. 20____ р.

Заступник директора _____ Т.В. Нич
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань – 22 ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я	Обов'язкова	
Модулів – 3	Спеціальність – 225 МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ	Рік підготовки	
		1-й	
Змістових модулів – 3		Семестр	
		1-й	2-й
Загальна кількість кредитів/годин – 3/90	Освітній рівень – МАГІСТР	Лекції (год.)	
			26
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3–4 год.; самостійної роботи студента – 2–3 год.		Практичні(год.)	
			28
		Самостійна робота(год.)	
			36
		Всього	
			90
		Вид контролю	
			Екзамен

2. МЕТА, ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

2.1. Мета викладання навчальної дисципліни: оволодіти компетентностями різного напрямлення для досягнення кінцевих результатів навчання.

Метою викладання навчальної дисципліни «Загальна психологія» є забезпечення високого рівня знань основ психології як фундаменту для подальшого вивчення майбутніми лікарями-психологами профільних теоретичних і клінічних професійно-практичних дисциплін медичної психології; розвиток здатності розв'язувати складні задачі та проблеми інноваційного характеру в сфері охорони психічного здоров'я населення, забезпечувати психопрофілактику, психодіагностику та психокорекцію, лікування захворювань, пов'язаних із психічним здоров'ям, вирішення професійних питань в ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов та вимог і можуть передбачати необхідність проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

Завдання вивчення дисципліни «Загальна психологія»:

- ознайомити студентів із основами загальної психології, із загальними закономірностями та механізмами психічної діяльності людини;
- надати студентам системні теоретичні знання із загальної психології;
- сприяти формуванню у студентів наукових поглядів щодо психічної діяльності, умов становлення і розвитку особистості;

- розвинути у студентів вміння і навички правильно і науково обґрунтовано пояснювати психологічні факти, певні прояви особистості;
- сформувати у студентів практичні вміння та навички із загальної психології, якими повинен володіти лікар-психолог;
- сформувати базу для подальшого вивчення психологічних дисциплін, що забезпечують природничо-наукову та професійно-практичну підготовку медичних психологів.

Предметом дисципліни є психічні явища: психічні процеси, стани та властивості.

2.2. Очікувані результати: оволодіння компетентностями різного спрямування для досягнення кінцевих результатів навчання згідно програми 225 "Медична психологія"

2.2.1. Інтегральна компетентність:

здатність розв'язувати складні задачі і проблеми медичної психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій характеризується невизначеністю умов і вимог.

2.2.2. Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК4. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

2.2.3. Спеціальні фахові (предметні) компетентності:

СК 1. Здатність до збирання та критичного опрацювання, аналізу та узагальнення медичної та психологічної інформації з різних джерел.

СК 2. Здатність до узагальнення інформації щодо суб'єктивних і об'єктивних проявів психологічних проблем, субклінічних хворобливих станів та захворювань.

СК 3. Здатність до формулювання повного функціонального діагнозу та/або діагностичного формулювання в т.ч. реєстр-синдрому з урахуванням оцінки фізичного, психічного розвитку, клінічного діагнозу та диференційної діагностики.

СК 4. Здатність до вибору оптимальних методів та проведення клінічної / психологічної діагностики пацієнта.

СК 5. Здатність до оцінювання результатів діагностики, лабораторних та інструментальних досліджень, проведення психологічного дослідження, аналізу, систематизації, оцінювання психометричних та психодіагностичних методик, формулювання аргументованих висновків та рекомендацій.

СК 6. Здатність до планування, організації та здійснення психологічного дослідження, використання валідного і надійного психодіагностичного інструментарію, аналізування та систематизації отриманих результатів, формулювання аргументованих висновків та рекомендацій

СК 7. Здатність до визначення обсягу, порядку та характеру заходів надання медико-психологічної допомоги, з урахуванням вікових, гендерних, культуральних, особистісних та інших індивідуальних особливостей пацієнтів.

СК 14. Здатність до здійснення психоосвітньої роботи серед населення та медичних працівників.

2.2.4. Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі “Матриці компетентностей”

Матриця компетентностей

Класифікація компетентностей (результатів навчання) за НРК	Знання Зн1 Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки в вфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень Зн2 Критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань	Уміння/навички Ум1 Спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційності діяльності з метою розвитку нових знань та процедур Ум2 Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі в широких або мультидисциплінарних контекстах Ум3 Здатність розв'язувати проблеми в нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності	Комунікація К1 Зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються К2 Використання іноземних мов у професійній діяльності	Відповідальність та автономія АВ1 Управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів АВ2 Відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів АВ3 Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії
---	---	--	---	--

Загальні компетентності				
ЗК1	Зн1, Зн2	Ум1	К1	АВ1
ЗК2	Зн1	Ум1	К1	АВ2
ЗК3	Зн1	Ум1	К1	АВ1
ЗК4			К1, К2	АВ3
ЗК5			К1	АВ3
ЗК6	Зн1	Ум3	К1, К2	АВ2
ЗК7	Зн1		К1	АВ2
ЗК8		Ум1		АВ1
ЗК9	Зн1	Ум1	К1	АВ1
ЗК10		Ум3		АВ3
ЗК11	Зн1			АВ1
ЗК13	Зн1		К1	АВ2
Спеціальні фахові (предметні) компетентності				

СК1	Зн2	Ум2	К2	АВ 2
СК2	Зн1	Ум1	Зн1	АВ1
СК3	Зн1	Ум1	К1	АВ1
СК4	Зн2	Ум2	К2	АВ2
СК5	Зн1	Ум1	К1	АВ1
СК6	Зн1 Зн2	Ум1 Ум2	К1 К2	АВ1 АВ2
СК7	Зн1 Зн2	Ум1 Ум2	К1 К2	АВ1 АВ2
СК14	Зн2	Ум2	К2	АВ2

2.2.5.Програмні результати навчання:

РН 1. Обирати та застосовувати надійний діагностичний та психодіагностичний інструментарій.

РН 2. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження, критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки, представляти результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії. РН 3. Визначати попередній клінічний / психологічний / патопсихологічний діагноз, функціональний стан, здійснювати диференційну діагностику у відповідності до сучасних класифікаторів захворювань.

РН 4. Застосовувати основні форми і методи психокорекції та психотерапії.

РН 5. Визначати принципи, тактику, характер психопрофілактики, психокорекції, психологічної реабілітації та психотерапії.

РН 6. Розробляти моделі, стратегії, план дій щодо надання допомоги.

РН 7. Інтерпретувати та прогнозувати вплив допомоги на перебіг хвороби/ розладу з метою подальшої оптимізації програм.

РН 10. Відшуковувати необхідну інформацію в професійній та науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати цю інформацію, застосовувати її для вдосконалення професійної практики.

РН 11. Проводити обстеження та/або патопсихологічну діагностику з метою прогнозування результатів надання допомоги.

РН 12. Планувати і виконувати наукові та прикладні дослідження, спрямовані на отримання нових знань та/або створення нових технологій у сфері медичної психології

РН 14. Розробляти та реалізовувати наукові і прикладні проекти у сфері медичної психології, та дотичні до неї міждисциплінарні проекти з урахуванням наукових, економічних, правових, етичних та соціальних аспектів.

Після опанування дисципліни «Загальна психологія" студенти будуть:

знати:

- предмет і завдання загальної психології, її зв'язок з іншими науками;
- методологічні принципи і методи дослідження психіки;
- особливості психічного відображення дійсності;
- рівні розвитку і форми прояву психіки;
- поняття свідомості та самосвідомості людини, неусвідомлювані психічні явища;
- сутність, структуру та психічні властивості особистості як системної якості індивіда;
- поняття особистості в різних школах та концепціях психології;
- зміст, основні характеристики та умови розвитку когнітивної, регулятивної афективної сфер особистості;
- основні пізнавальні процеси особистості;
- індивідуально-типологічні особливості особистості (темперамент, характер, здібності) та можливості впливу на їх розвиток;
- зміст, структуру і види діяльності та поведінки як психологічних феноменів тощо;

• процес спілкування, основні його види, сторони та функції (комунікативну, перцептивну та інтерактивну).

вміти:

- організовувати дослідження психічних явищ відповідно до методологічних принципів психології;
 - застосовувати адекватні методи дослідження психіки;
 - проводити науково-обґрунтований аналіз психологічних фактів;
- пояснювати психологічний зміст та механізми становлення і розвитку різних форм прояву психіки (психічних процесів, станів і властивостей особистості, свідомих і неусвідомлюваних психічних явищ).

3. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни ОК 17.

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1 «Вступ до загальної психології»							
Тема 1. Психологія як наука, її предмет і завдання.	6	2	-	2	-	-	2
Тема 2. Психіка як об'єкт психології. Виникнення і розвиток психіки	6	2	-	2	-	-	2
Тема 3. Методологічні принципи та методи вивчення психіки	7	2	-	1	-	-	4
Модульний контроль	1	-	-	1	-	-	-
Разом	20	6	-	6	-	-	8
Змістовий модуль 2 «Пізнавальна та емоційно-вольова сфери особистості»							
Тема 4. Увага	6	2	-	2	-	-	2
Тема 5. Відчуття і сприймання – чуттєві форми пізнання дійсності	8	2	-	2	-	-	4
Тема 6. Пам'ять	6	2	-	2	-	-	2
Тема 7. Мислення і уява – логічні форми пізнання дійсності	8	2	-	2	-	-	4
Тема 8. Мова і мовлення	6	2	-	2	-	-	2
Тема 9. Емоційно-вольові процеси	8	2	-	2	-	-	4
Модульний контроль	2	-	-	2	-	-	-
Разом	44	12	-	14	-	-	18

Змістовий модуль 3 «Психологія особистості та її індивідуально-типологічні властивості»							
Тема 10. Зміст, структура, самосвідомість та мотиваційна сфера особистості	8	2		2			4
Тема 11. Темперамент, характер та здібності особистості	10	4		2			4
Тема 12. Діяльність та спілкування як умови розвитку особистості	6	2		2			2
Модульний контроль	2	-	-	2	-	-	-
Разом	26	8	-	8	-	-	10
Усього	90	26	-	28	-	-	36

4. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. **«Вступ до загальної психології»**

Тема 1. Психологія як наука, її предмет і завдання.

Психологія як наука про закономірності виникнення і функціонування психіки. Предмет психології. Взаємозв'язок психології з іншими науками. Завдання психології як науки. Галузі психологічної науки. Загальна психологія як фундаментальна галузь психології. Основні етапи становлення психології як науки та її предмета.

Основні напрями психологічної науки у Західній Європі та США: психоаналіз, біхевіоризм, гештальт-психологія, гуманістична психологія, когнітивна психологія. Культурно-історична теорія психіки Л.С.Виготського, діяльнісний підхід О.М.Леонтьєва та С.Л. Рубінштейна. Розвиток психологічної науки в Україні (О.О. Потебня, Г.С. Костюк, П.Р. Чамата, В.А. Роменець, С.Д. Максименко, Н.В. Чепелева, Г.О. Балл та інші).

Література [1-5; 7-13; 20-27; 31; 32; 34; 36; 39].

Тема 2. Психіка як об'єкт психології. Виникнення і розвиток психіки.

Психіка як функція високоорганізованої матерії. Форми прояву психіки: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості особистості. Взаємозв'язок психіки з нервовою системою. Рефлекс як основна форма взаємодії організму з середовищем. Умовні і безумовні рефлекси. Основні процеси і закони вищої нервової діяльності. Іррадіація, концентрація і взаємна індукція нервових процесів збудження і гальмування. Динамічний стереотип. Перша та друга сигнальні системи.

Теоретичні підходи до проблеми виникнення психіки: антропосихізм, біопсихізм, панпсихізм, нейрпсихізм, сигналопсихізм. Розвиток психіки у філогенезі: елементарна чутливість, предметно-перцептивний рівень, інтелект. Свідомість як вищий рівень розвитку психіки. Структура свідомості. Відмінності між психікою тварин і свідомістю людини. Свідоме і несвідоме. Неусвідомлювані психічні явища: передсвідоме, підсвідоме, надсвідоме.

Література [1- 8; 10-17; 19; 21; 23; 25-28; 31; 33-36; 39].

Тема 3. Методологічні принципи і методи вивчення психіки

Методологічні принципи психології: принцип детермінізму, єдності свідомості і діяльності, випереджального відображення, розвитку, об'єктивності, системності.

Поняття методу в психології. Основні групи методів психології. Організаційні методи: порівняльне, лонгітудне, комплексне дослідження. Спостереження та експеримент в психології. Допоміжні психодіагностичні методи: опитування (анкетування, бесіда та інтерв'ю), тестування, контент-аналіз, вивчення продуктів діяльності. Методи обробки даних: кількісний (статистичний) і якісний аналіз. Методи розвивальної та психокорекційної роботи: груповий тренінг і аутотренінг, психотерапія.

Етапи психологічного дослідження: підготовчий, власне експериментальний, кількісної обробки даних, інтерпретації отриманих даних.

Література [1; 3; 7; 8; 10-12; 17; 19; 21; 23; 31; 33; 35; 39].

Плани лекцій

Лекція 1. Психологія як наука, її предмет і завдання.

1. Психологія як наука про виникнення, функціонування і розвиток психіки, уявлення про предмет психології.
2. Взаємозв'язок психології з іншими науками та її завдання.
3. Галузі психологічної науки. Загальна психологія як фундаментальна галузь психології.
4. Коротка характеристика основних напрямків наукової психології у Західній Європі й США: психоаналіз, біхевіоризм, гештальтпсихологія, гуманістична та когнітивна психологія.

Ключові слова: психологія, психіка, психічні явища, психічна активність, діяльність, особистість, загальна психологія; біхевіоризм, поведінка, поведінкові реакції, необіхевіоризм, гештальтпсихологія, гештальт, психоаналіз, несвідоме, неофрейдизм, гуманістична психологія, самоактуалізація, когнітивна психологія.

Література [1-5; 7-13; 20-27; 31; 32; 34; 36; 39].

Лекція 2. Психіка як об'єкт психології. Виникнення і розвиток психіки.

1. Психіка як об'єкт загальної психології. Форми прояву та функції психіки.
2. Рефлекторний характер психіки, умовні та безумовні рефлекси.
3. Людська свідомість та її структура.
4. Неусвідомлювана сфера психіки. Співвідношення між свідомим та несвідомим.

Ключові слова: психіка, психічний образ, психічні явища, психічні процеси, стани та властивості, сигнальна, адаптаційна, регулятивна, відображувальна функції психіки, рефлекс, умовні та безумовні рефлекси, свідомість, неусвідомлювана сфера психіки.

Література [1-8; 10-17; 19; 21; 23; 25-28; 31; 33-36; 39].

Лекція 3. Методологічні принципи і методи вивчення психіки

1. Поняття про методологію психології та основні принципи психологічного дослідження.
2. Поняття методу в психології, класифікація основних методів психологічного дослідження.
3. Загальна характеристика організаційних методів психології: порівняльне, лонгітюдне, комплексне дослідження.
4. Спостереження та експеримент як основні емпіричні методи психології.
5. Тестування як метод вивчення психіки та його види.

Ключові слова: методологія психології, принципи детермінізму, випереджального відображення, єдності свідомості і діяльності, розвитку, системності, об'єктивності, методи психологічного дослідження, організаційні, емпіричні методи, методи обробки даних, інтерпретаційні методи, методи психологічної корекції, порівняльний метод, лонгітюдний метод, комплексний метод, спостереження, самоспостереження, експеримент, лабораторний та природний експеримент, психологічне тестування, тест, суб'єктивні, об'єктивні та проєктивні тести.

Література [1; 3; 7; 8; 10-12; 17; 19; 21; 23; 31; 33; 35; 39].

Плани практичних занять

Практичне заняття 1. Психологія як наука, її предмет і завдання.

1. Загальна психологія як наука та її значення в роботі медичного психолога.
2. Уявлення про об'єкт та предмет психології.
3. Взаємозв'язок психології з іншими науками.
4. Основні галузі психологічної науки.
5. Завдання психології як науки на сучасному етапі розвитку суспільства.
6. Основні етапи становлення психології як науки та її предмета.
7. Загальна характеристика основних напрямів закордонної психології: психоаналізу, гештальтпсихології, біхевіоризму, когнітивної психології, гуманістичної психології.

8. Культурно-історична теорія психіки Л.С.Виготського.
9. Теорії діяльності О.М.Леонтьєва та С.Л. Рубінштейна.
10. Розвиток психологічної науки в Україні (О.О. Потебня, Г.С. Костюк, П.Р. Чамата, В.А. Роменець, С.Д. Максименко, Н.В. Чепелева, Г.О. Балл та інші).

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-5; 7-13; 20-27

Додаткові: 31; 32; 34; 36; 39.

Практичне заняття 2. Психіка як об'єкт психології. Виникнення і розвиток психіки.

1. Поняття про психіку та форми її прояву: психічні процеси, стани та властивості.
2. Психіка і нервова система. Загальна будова нервової системи.
3. Зв'язок психіки з роботою мозку.
4. Поняття про рефлекс, види рефлексів.
5. Основні процеси і закони ВНД (ірадіація, концентрація і взаємна індукція нервових процесів збудження і гальмування).
6. Уявлення про динамічний стереотип, першу та другу сигнальні системи.
7. Теоретичні підходи до проблеми виникнення психіки: антропсихізм, панпсихізм, біопсихізм, нейрорпсихізм, сигналопсихізм.
8. Етапи розвитку психіки у філогенезі. Рівень розвитку психіки і форми поведінки тварин.
9. Особливості людської свідомості та її структура.
10. Виникнення і розвиток свідомості у філогенезі.
11. Порівняння психіки людини і тварин.
12. Несвідоме в особистості людини. Співвідношення між свідомим та несвідомим.
13. Рівні прояву неусвідомлюваних психічних явищ: передсвідоме, підсвідоме, надсвідоме.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-8; 10-17; 19; 21; 23; 25-28.

Додаткові: 31; 33-36; 39; 40.

Практичне заняття 3. Методологічні принципи і методи вивчення психіки

1. Основні методологічні принципи вивчення психіки.
2. Поняття про методи психології; основні групи методів психологічного дослідження.
3. Характеристика організаційних методів психології: порівняльне, лонгітюдне, комплексне дослідження.
4. Метод спостереження, його різновиди та особливості застосування.
5. Експеримент як основний метод емпіричного дослідження в психології та його основні види: лабораторний і природний, констатуючий і формуючий.
6. Характеристика опитування як методу психології та його основних різновидів: бесіда, анкетування, інтерв'ю. Вимоги до проведення анкетування.
7. Психологічні тести: різновиди та особливості застосування.
8. Основні праксиметричні методи психології: аналіз продуктів діяльності, біографічний та автобіографічний методи.
9. Контент-аналіз як метод психології.
10. Методи обробки даних: кількісний (статистичний) і якісний аналіз.
11. Коротка характеристика методів розвивальної та психокорекційної роботи.
12. Етапи психологічного дослідження та їх особливості.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1; 3; 7; 8; 10-12; 17; 19; 21; 23.

Додаткові: 31; 33; 35; 39.

Теми для самостійного вивчення:

1. Основні етапи становлення психології як науки та її предмета.
2. Культурно-історична теорія психіки Л.С.Виготського.

3. Діяльнісний підхід О.М.Леонтьєва та С.Л. Рубінштейна.
4. Розвиток психологічної науки в Україні (О.О. Потебня, Г.С. Костюк, П.Р. Чамата, В.А. Роменець, С.Д. Максименко, Н.В. Чепелєва, Г.О. Балл та інші).
5. Закони та процеси вищої нервової діяльності.
6. Уявлення про динамічний стереотип, першу та другу сигнальні системи.
7. Етапи розвитку психіки у філогенезі.
8. Рівні прояву неусвідомлюваних психічних явищ: передсвідоме, підсвідоме, надсвідоме.
9. Виникнення і розвиток свідомості у філогенезі.
10. Відмінності між психікою людини і тварин.
11. Теоретичні підходи до проблеми виникнення психіки: антропсихізм, панпсихізм, біопсихізм, нейропсихізм, сигналопсихізм.
12. Опитування як метод психології та його основні різновиди.
13. Праксиметричні методи психології: аналіз продуктів діяльності, біографічний та автобіографічний методи.
14. Контент-аналіз як метод психології.
15. Методи обробки даних: кількісний (статистичний) і якісний аналіз.
16. Методи розвивальної та психокорекційної роботи.
17. Етапи психологічного дослідження та їх особливості.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-8; 10-17; 19; 21; 23; 25-28.

Додаткові: 31; 33-36; 39; 40.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

«Пізнавальна та емоційно-вольова сфери особистості»

Тема 4. Увага.

Загальна характеристика когнітивної сфери особистості.

Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги. Характеристики уваги: стійкість, переключення, розподіл, обсяг, концентрація. Види і форми уваги. Основні функції уваги. Увага і уважність. Методи вивчення уваги. Особливості вікового розвитку уваги. Особливості підтримки уваги у процесі діяльності.

Література [1–10; 12; 13; 15–17; 23; 26; 31; 33–35; 39].

Тема 5. Відчуття і сприймання – чуттєві форми пізнання дійсності.

Відчуття як пізнавальний процес та його роль в житті людини. Фізіологічне підґрунтя відчуттів. Класифікація відчуттів. Види, властивості і закономірності відчуттів. Поріг чутливості та його вимір.

Поняття про сприймання як перцептивну діяльність суб'єкта. Фізіологічна основа сприймання. Основні властивості сприймання. Різновиди сприймання та їх особливості. Спостереження і спостережливість. Індивідуальні особливості сприймання. Методи вивчення чуттєвих форм пізнання дійсності.

Література [1–10; 12; 13; 19; 21; 23; 26–28; 31; 33–35; 39].

Тема 6. Пам'ять

Поняття про пам'ять. Фізіологічні основи пам'яті. Види пам'яті. Особливості довготривалої і короткочасної пам'яті та їх зв'язок. Процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування. Індивідуальні особливості пам'яті, їх якісні та кількісні характеристики. Умови і прийоми підвищення ефективності пам'яті. Методи вивчення пам'яті.

Література [1–10; 12; 13; 19; 21; 23; 26–28; 31; 33–35; 39].

Тема 7. Мислення і уява – логічні форми пізнання дійсності.

Поняття про мислення та його відмінності від чуттєвого пізнання. Фізіологічні основи мислення. Класифікація видів мислення. Операції мислення: порівняння, аналіз, синтез, абстракція, конкретизація,

узагальнення. Форми мислення: поняття, судження, умовивід. Індивідуальні особливості мислення: глибина, самостійність, широта, гнучкість, швидкість розумових операцій. Поняття інтелекту. Мислення і мовлення. Особливості мислення як процесу розв'язання завдань. Особливості розвитку мислення у дітей. Методи вивчення мислення та інтелектуального розвитку.

Поняття про уяву та її фізіологічні основи. Основні функції уяви. Види уяви: мимовільна і довільна, репродуктивна і творча. Фантазія, марення, мрії як основні «продукти» уяви. Прийоми створення нових образів уяви. Уява і особистість, індивідуальні особливості уяви. Уява і творчість. Особливості розвитку уяви.

Література [1–10; 12; 13; 14–17; 19; 21; 23; 26; 27; 31; 33–35; 39].

Тема 8. Мова і мовлення.

Поняття про мову і мовлення та їх функції. Фізіологічні механізми мовної діяльності. Різновиди мови і мовлення. Внутрішнє мовлення та його особливості. Слово як поняття. Мова як інструмент мислення. Мовленнєві властивості особистості. Розвиток мовлення у дітей.

Література [1; 5; 6; 8; 9; 10; 12; 14–17; 19; 21; 23; 26; 27; 31; 33–35; 39].

Тема 9. Емоційно-вольові процеси.

Емоції і почуття та їх функції. Фізіологічні основи емоцій та почуттів. Види емоційних явищ. Вищі почуття особистості: моральні, інтелектуальні, естетичні, праксичні. Емоційні особливості і властивості особистості. Розвиток емоцій і почуттів. Методи вивчення емоційної сфери людини. Шляхи саморегуляції емоцій та емоційних станів.

Воля як психічний процес. Функції волі. Довільні дії та їх особливості. Фізіологічні основи вольових дій. Простий і складний вольовий акт. Структура складного вольового акту. Вольові якості особистості та їх розвиток. Взаємозв'язок мотивів і волі. Локус контролю.

Література [1–10; 12; 13; 14–17; 19; 21; 23; 26; 27; 29; 31; 33–39].

Плани лекцій

Лекція 4. Увага.

1. Загальна характеристика когнітивної сфери особистості.
2. Поняття про увагу та її функції.
3. Види і форми уваги.
4. Властивості уваги: стійкість, переключення, розподіл, обсяг, концентрація.

Ключові слова: пізнавальна сфера особистості, пізнавальні психічні процеси, пізнавальна діяльність, чуттєве пізнання, абстрактне пізнання, увага, функції уваги, мимовільна, довільна та післядовільна увага, зовнішня та внутрішня увага, обсяг, розподіл, концентрація, стійкість, переключення.

Література [1–10; 12; 13; 15–17; 23; 26; 31; 33–35; 39].

Лекція 5. Відчуття і сприймання – чуттєві форми пізнання дійсності.

1. Поняття про відчуття і сприймання як пізнавальні психічні процеси.
2. Різновиди відчуттів та сприймання.
3. Основні властивості та закономірності відчуттів.
4. Основні властивості сприймання: предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість, аперцепція.

Ключові слова: відчуття, сприймання, контактні та дистантні відчуття, екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні відчуття, сприймання простору, руху, часу, якості, інтенсивність, тривалість і просторова локалізація відчуттів, пороги чутливості, адаптація відчуттів, сенсibiliзація, контраст, синестезія, вибірковість, предметність, цілісність, структурність, константність, осмисленість, аперцепція, ілюзії сприймання, галюцинації.

Література [1–10; 12; 13; 19; 21; 23; 26–28; 31; 33–35; 39].

Лекція 6. Пам'ять

1. Поняття про пам'ять як психічний процес.
2. Основні процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування та їх особливості.
3. Класифікація та види пам'яті.

Ключові слова: пам'ять, запам'ятовування, заучування, збереження, відтворення, забування, мнемічна діяльність, миттєва, короточасна, довготривала, оперативна та генетична пам'ять, мимовільна та довільна пам'ять, рухова, емоційна, образна, словесно-логічна пам'ять.

Література [1–10; 12; 13; 19; 21; 23; 26–28; 31; 33–35; 39].

Лекція 7. Мислення і уява – логічні форми пізнання дійсності.

1. Поняття про мислення та його відмінності від чуттєвого пізнання.
2. Операції мислення (порівняння, аналіз, синтез, абстракція, конкретизація, узагальнення) та їх особливості.
3. Класифікація видів та характеристика видів мислення.
4. Уява як психічний процес та її роль в житті людини.
5. Види уяви та їх особливості.

Ключові слова: мислення, порівняння, аналіз, синтез, абстракція, конкретизація, узагальнення, класифікація, категоризація, систематизація, образне, понятійне, наочно-дійове, наочно-образне, словесно-логічне мислення, уява, пасивна та активна уява, мимовільна та довільна уява, репродуктивна і творча уява, мрії, марення, галюцинації.

Література [1–10; 12; 13; 14–17; 19; 21; 23; 26; 27; 31; 33–35; 39].

Лекція 8. Мова і мовлення.

1. Поняття про мову і мовлення та їх функції.
2. Різновиди мовлення. Внутрішня мова і її особливості.
3. Мовленнєві властивості особистості.

Ключові слова: мова, мовлення, значення та сенс слова, природні і штучні мови, внутрішнє та зовнішнє мовлення, усне та письмове мовлення, діалогічне та монологічне мовлення, кінетичне мовлення.

Література [1; 5; 6; 8; 9; 10; 12; 14–17; 19; 21; 23; 26; 27; 31; 33–35; 39].

Лекція 9. Емоційно-вольові процеси.

1. Поняття про почуття та емоції, відмінності емоцій від почуттів. Функції емоцій та почуттів.
2. Класифікація, види та форми переживання емоційних явищ.
3. Поняття про волю та її функції.
4. Вольові якості людини та їх види.

Ключові слова: емоції, почуття, позитивні та негативні емоції, сенсативні та астеничні емоції, настрої, афект, пристрасті, стрес, фрустрація, воля, вольова регуляція, сила волі, наполегливість, самостійність, ініціативність, сміливість, самовладання.

Література [1–10; 12; 13; 14–17; 19; 21; 23; 26; 27; 29; 31; 33–39].

Плани практичних занять

Практичне заняття 4. Увага

1. Феномен уваги, його ознаки та функції.
2. Фізіологічні основи уваги.
3. Характеристика видів уваги.
4. Характеристика основних властивостей уваги: стійкість, переключення, розподіл, обсяг, концентрація.
5. Уважність як властивість і стан особистості.
6. Методи вивчення уваги.
7. Особливості вікового розвитку уваги.
8. Шляхи підтримки уваги у процесі діяльності.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1–10; 12; 13; 15-17; 23; 26.

Додаткові: 31; 33-35; 39.

Практичне заняття 5. Відчуття і сприймання – чуттєві форми пізнання дійсності.

1. Уявлення про відчуття та їх фізіологічне підґрунтя.
2. Класифікація та види відчуттів.
3. Характеристика основних властивостей та закономірностей відчуттів.
4. Відмінності сприймання від відчуттів. Фізіологічне підґрунтя сприймання.
5. Характеристика властивостей сприймання.
6. Сприймання простору і часу та ілюзії зорового сприймання.
7. Сприймання руху та його особливості.
8. Особливості спостереження як цілеспрямованого сприймання.
9. Індивідуальні особливості сприймання.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1–10; 12; 13; 19; 21; 23; 26-28.

Додаткові: 31; 33-35; 39.

Практичне заняття 6. Пам'ять

1. Уявлення про пам'ять та її значення в житті і діяльності людини, в навчанні, вихованні, спілкуванні з людьми.
2. Уявлення про природу пам'яті в різних теоріях.
3. Особливості процесу запам'ятовування.
4. Характеристика збереження, відтворення та забування як процесів пам'яті.
5. Класифікація пам'яті, основні види пам'яті та їх особливості.
6. Особливості довготривалої і короткочасної пам'яті та їх зв'язок.
7. Індивідуальні особливості пам'яті, їх якісні та кількісні характеристики.
8. Методи вивчення пам'яті.
9. Прийоми підвищення ефективності пам'яті.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1–10; 12; 13; 19; 21; 23; 26-28.

Додаткові: 31; 33-35; 39.

Практичне заняття 7. Мислення і уява – логічні форми пізнання дійсності.

1. Мислення як психічний процес та його особливості.
2. Фізіологічне підґрунтя мислення.
3. Види мислення та їх особливості.
4. Форми мислення: поняття, судження, умовивід та їх характеристика.
5. Характеристика основних операцій мислення.
6. Особливості мислення як процесу розв'язання завдань.
7. Індивідуальні особливості мислення.
8. Поняття інтелекту та його види.
9. Методи вивчення мислення та інтелектуального розвитку.
10. Особливості розвитку мислення у дітей.
11. Поняття про уяву та її роль в житті людини. Фізіологічна основа уяви.
12. Види уяви.
13. Прийоми створення нових образів уяви та їх особливості.
14. Індивідуальні особливості уяви.
15. Уява та творчість.
16. Особливості розвитку уяви в онтогенезі.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1–10; 12; 13; 14-17; 19; 21; 23; 26; 27.

Додаткові: 31; 33-35; 39.

Практичне заняття 8. Мова і мовлення.

1. Характеристика мови і мовлення. Різниця між мовою та мовленням.
2. Уявлення про фізіологічні механізми мовної діяльності.
3. Функції мови і мовлення.
4. Види мовлення та їх призначення.
5. Значення слова як одиниці мислення і мови. Зв'язок мовлення і мислення.
6. Мовленнєві властивості особистості.
7. Розвиток мовлення у дітей.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1; 5; 6; 8; 9; 10; 12; 14-17; 19; 21; 23; 26; 27.

Додаткові: 31; 33-35; 39.

Практичні заняття 9–10. Емоційно-вольові процеси.

1. Загальна характеристика почуттів і емоцій та їх функції.
2. Фізіологічні основи емоцій та почуттів. Теорії про природу емоцій.
3. Види емоційних явищ та їх характеристика.
4. Характеристика вищих почуттів особистості: моральних, інтелектуальних, естетичних, праксичних.
5. Характеристика емоційних властивостей особистості.
6. Розвиток емоцій та почуттів.
7. Засоби управління емоціями.
8. Методи вивчення емоційної сфери людини.
9. Загальна характеристика волі та її основні ознаки як психічного явища. Функції волі.
10. Прості та складні вольові дії. Аналіз складної вольової дії.
11. Фізіологічні основи вольових дій.
12. Характеристика основних вольових якостей людини.
13. Взаємозв'язок мотивів і волі.
14. Поняття про локус контролю.
15. Розвиток волі та вольових якостей у дитини та основні шляхи їх формування.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1–10; 12; 13; 14-17; 19; 21; 23; 26; 27.

Додаткові: 29; 31; 33-39.

Теми для самостійного вивчення:

1. Фізіологічні основи уваги.
2. Уважність як властивість і стан особистості.
3. Методи вивчення уваги.
4. Особливості вікового розвитку уваги.
5. Шляхи підтримки уваги у процесі діяльності.
6. Фізіологічне підґрунтя відчуттів та сприймання.
7. Особливості спостереження як цілеспрямованого сприймання.
8. Індивідуальні особливості сприймання.
9. Уявлення про природу пам'яті в різних теоріях.
10. Методи вивчення пам'яті.
11. Індивідуальні особливості пам'яті.
12. Прийоми підвищення ефективності пам'яті.
13. Фізіологічне підґрунтя мислення.
14. Форми мислення: поняття, судження, умовивід та їх характеристика.
15. Особливості мислення як процесу розв'язання завдань.
16. Індивідуальні особливості мислення.
17. Поняття інтелекту та його види.
18. Методи вивчення мислення та інтелектуального розвитку.

19. Особливості розвитку мислення у дітей.
20. Прийоми створення нових образів уяви та їх особливості.
21. Індивідуальні особливості уяви.
22. Уява та творчість.
23. Особливості розвитку уяви в онтогенезі.
24. Уявлення про фізіологічні механізми мовної діяльності.
25. Мовленнєві властивості особистості.
26. Розвиток мовлення у дітей.
27. Значення слова як одиниці мислення і мови. Зв'язок мовлення і мислення.
28. Фізіологічні основи емоцій та почуттів. Теорії про природу емоцій
29. Характеристика вищих почуттів особистості: моральних, інтелектуальних, естетичних, праксичних.
30. Характеристика емоційних властивостей особистості.
31. Розвиток емоцій та почуттів.
32. Засоби управління емоціями.
33. Методи вивчення емоційної сфери людини.
34. Прості та складні вольові дії. Аналіз складної вольової дії.
35. Фізіологічні основи вольових дій.
36. Взаємозв'язок мотивів і волі.
37. Поняття про локус контролю.
38. Розвиток волі та вольових якостей у дитини та основні шляхи їх формування.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1–10; 12; 13; 14-17; 19; 21; 23; 26; 27.

Додаткові: 29; 31; 33-39.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

«Психологія особистості та її індивідуально-типологічні властивості»

Тема 10. Зміст, структура, самосвідомість та мотиваційна сфера особистості.

Поняття про особистість у психології. Індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт як характеристики людини. Структура особистості. Біологічне і соціальне в структурі особистості. Процеси формування і розвитку особистості. Рушійні сили розвитку особистості.

Самосвідомість особистості. Я-концепція особистості. Я-образ як сукупність уявлень особистості про себе. Самооцінка і рівень домагань як центральні характеристики самосвідомості особистості. Методи вивчення самооцінки та рівня домагань.

Мотиваційна сфера особистості. Потреби і мотиви. Види мотивів. Мотивація. Спрямованість особистості: зміст, види, форми прояву.

Література [1-10; 12-17; 19; 21; 23; 25-28; 30; 31; 33-36; 39].

Тема 11. Темперамент, характер та здібності особистості.

Поняття про індивідуальні особливості особистості та темперамент. Основні теорії темпераменту (гуморальна, конституціональна, фізіологічна). Тип вищої нервової діяльності та темперамент. Типи темпераменту, їх позитивні і негативні сторони. Основні властивості темпераменту. Прояв темпераменту у діяльності людини, темперамент та індивідуальний стиль діяльності. Методи дослідження типу темпераменту людини.

Поняття про характер. Темперамент і характер. Структура характеру. Риси характеру. Типологія характерів. Акцентуації характеру. Процес формування характеру. Вікові особливості становлення рис характеру у людини. Шляхи і засоби виховання характеру. Методи вивчення характеру.

Здібності як умова успішного здійснення діяльності. Природні передумови формування здібностей (задатки). Природа людських здібностей. Структура, взаємодія та взаємна компенсація здібностей. Класифікація та види здібностей. Рівні розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність. Формування і розвиток здібностей.

Тема 12. Діяльність та спілкування як умови розвитку особистості.

Діяльність як цілеспрямована і усвідомлена активність особистості. Роль діяльності в становленні особистості. Структура діяльності: цілі, мотиви, дії і операції. Види дій. Інтеріоризація й екстеріоризація дій. Опанування діяльністю. Уміння й навички. Етапи формування навичок. Взаємодія навичок: перенесення й інтерференція. Поняття про звички. Види діяльності: праця, навчання, гра.

Спілкування як умова формування особистості та його функції. Види спілкування. Структура спілкування: комунікація, інтеракція, перцепція. Спілкування як процес комунікації. Вербальні і невербальні засоби спілкування. Спілкування як сприймання і розуміння людьми одне одного. Ефекти сприймання. Спілкування як міжособистісна взаємодія. Міжособистісна взаємини людей у соціальних групах. Види груп. Колектив як вища форма розвитку групи.

Література [1–10; 12; 13; 15–17; 21; 23; 26; 31; 33; 34–36; 39].

Плани лекцій

Лекція 10. Зміст, структура, самосвідомість та мотиваційна сфера особистості

1. Поняття про особистість у психології та його співвідношення з поняттями “людина”, “індивід”, “індивідуальність”.
2. Структура особистості. Біологічне і соціальне в структурі особистості.
3. Поняття про самосвідомість особистості та її основні характеристики: образ “Я”, «Я»-концепція, самооцінка та рівень домагань.
4. Потреби і мотиви. Види мотивів.
5. Загальне уявлення про мотиваційну сферу особистості. Поняття про мотивацію.

Ключові слова: особистість, людина, індивід, індивідуальність, суб’єкт, структура особистості, самосвідомість особистості, образ «Я», Я-концепція, самооцінка, рівень домагань, потреба, мотив, сила та стійкість мотиву, мотиваційна сфера особистості, мотивація, широта, гнучкість та ієрархізованість мотивів.

Література [1–10; 12–17; 19; 21; 23; 25–28; 30; 31; 33–36; 39].

Лекції 11–12. Темперамент, характер та здібності особистості

1. Поняття про індивідуальні особливості особистості та темперамент. Взаємозв’язок типу вищої нервової діяльності з типом темпераменту.
2. Психологічна характеристика основних типів темпераменту. Позитивні і негативні сторони типів темпераменту.
2. Поняття про характер та його зв’язок та відмінності з темпераментом.
4. Уявлення про риси характеру та основні їх групи.
5. Поняття про здібності та їх зв’язок з діяльністю.
6. Задатки і здібності.
7. Класифікація та види здібностей.
8. Рівні розвитку здібностей.

Ключові слова: індивідуально-психологічні особливості, темперамент, активність, емоційність, моторика, холерик, меланхолік, флегматик, сангвінік, сила НП, врівноваженість та рухливість НП, тип ВНД, характер, риси характеру, позитивні та негативні риси характеру, здібності, задатки, схильність, природні та соціальні здібності, загальні і спеціальні здібності, теоретичні та практичні здібності, учбові та творчі здібності, потенційні та актуальні здібності, обдарованість, майстерність, талант, геніальність.

Література [1–10; 12; 13; 15–17; 23; 26; 31; 33–35; 39].

Лекція 13. Діяльність та спілкування як умови розвитку особистості.

1. Сутність поняття «діяльність» та її роль у житті людини та у становленні особистості.
2. Структура діяльності людини.
3. Вміння і навички як основні засоби діяльності, їх різновиди. Поняття про звички.

4. Уявлення про спілкування, його структура, функції та види.

Ключові слова: психічна активність, діяльність, мотиви діяльності, дія, операція, рух, вміння, навички, звички; спілкування, види спілкування, комунікативна, перцептивна та інтерактивна сторони спілкування.

Література [1-10; 12; 13; 15-17; 21; 23; 26;31; 33; 34-36; 39].

Плани практичних занять

Практичні заняття 11. Зміст, структура, самосвідомість та мотиваційна сфера особистості.

1. Поняття про особистість у психології. Індивід, особистість, індивідуальність як характеристики людини.
2. Неоднозначність поглядів на структуру особистості. Біологічне і соціальне в структурі особистості.
3. Уявлення про формування і розвиток особистості.
4. Рушійні сили розвитку особистості.
5. Самосвідомість особистості: зміст і структура. Поняття про образ “Я” і «Я»-концепцію особистості.
6. Самооцінка і рівень домагань та їх роль у становленні самосвідомості особистості.
7. Методи вивчення особистості.
8. Методи дослідження самооцінки і рівня домагань.
9. Потреби як джерело активності особистості, ієрархія потреб.
10. Поняття про мотиви.
11. Види мотивів.
13. Уявлення про мотиваційну сферу особистості.
14. Коротка характеристика форм прояву спрямованості особистості.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-10; 12-17; 19; 21; 23; 25-28.

Додаткові: 29–31; 33-36; 39.

Практичне заняття 12. Темперамент, характер та здібності особистості.

1. Індивідуальні особливості особистості та темперамент.
2. Основні теорії темпераменту (гуморальна, конституціональна, фізіологічна). Особливості взаємозв'язків типу вищої нервової системи з типом темпераменту.
3. Характеристика основних типів темпераменту, їх позитивні та негативні сторони.
4. Загальне уявлення про основні властивості темпераменту.
5. Прояв темпераменту у діяльності людини, темперамент та індивідуальний стиль діяльності.
6. Методи дослідження типу темпераменту людини.
7. Загальне уявлення про характер та його природу. Відмінності між темпераментом та характером людини.
8. Уявлення про структуру характеру людини.
9. Риси характеру людини.
10. Типологія характерів. Поняття про акцентуації характеру.
11. Процес формування характеру. Вікові особливості становлення рис характеру у людини.
12. Шляхи і засоби виховання характеру.
13. Методи вивчення характеру та його акцентуацій.
14. Загальне уявлення про здібності та їх взаємозв'язок з успішністю виконання діяльності.
15. Природні передумови формування здібностей (задатки).
16. Природа людських здібностей.
17. Характеристика видів здібностей.
18. Структура, взаємодія та взаємна компенсація здібностей.
19. Характеристика рівнів розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність.
20. Формування і розвиток здібностей.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1–10; 12; 13; 15-17; 23; 26.

Додаткові: 31; 33-35; 39.

Практичні заняття 13–14. Діяльність та спілкування як умови розвитку особистості.

1. Діяльність як зовнішня і внутрішня активність. Роль діяльності у становленні особистості.
2. Мета, мотиви, дії та операції як структурні компоненти діяльності, їх характеристика.
3. Процеси інтеріоризації й екстеріоризації дій.
4. Опанування діяльністю: вміння і навички. Етапи формування навичок.
5. Уявлення про взаємодію навичок: перенесення й інтерференція.
6. Психологічна характеристика основних видів діяльності: праці, навчання, гри.
7. Уявлення про спілкування як соціальне явище. Основні різновиди спілкування.
8. Структура і функції спілкування.
9. Спілкування як обмін інформацією (комунікативна сторона спілкування).
10. Спілкування як міжособистісна взаємодія.
11. Спілкування як сприймання і розуміння людьми одне одного.
12. Механізми та ефекти соціальної перцепції.
13. Міжособистісні стосунки у групах та методи їх виявлення.
14. Класифікація та види груп.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1-10; 12; 13; 15-17; 21; 23; 26.

Додаткові: 31; 33; 34-36; 39.

Теми для самостійного вивчення:

1. Процеси формування і розвитку особистості. Рушійні сили розвитку особистості.
2. Методи вивчення особистості.
3. Методи дослідження самооцінки і рівня домагань.
4. Спрямованість особистості та форми її прояву.
5. Основні теорії темпераменту (гуморальна, конституціональна, фізіологічна).
6. Загальне уявлення про основні властивості темпераменту.
7. Прояв темпераменту у діяльності людини, темперамент та індивідуальний стиль діяльності.
8. Методи дослідження типу темпераменту людини.
9. Уявлення про структуру характеру людини.
10. Процес формування характеру. Вікові особливості становлення рис характеру у людини.
11. Шляхи і засоби виховання характеру.
12. Типологія характерів. Поняття про акцентуації характеру.
13. Методи вивчення характеру та його акцентуацій.
14. Природа людських здібностей.
15. Характеристика рівнів розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність.
16. Структура, взаємодія та взаємна компенсація здібностей.
17. Формування і розвиток здібностей.
18. Процеси інтеріоризації й екстеріоризації дій.
19. Етапи формування навичок.
20. Уявлення про взаємодію навичок: перенесення й інтерференція.
21. Психологічна характеристика основних видів діяльності: праці, навчання, гри.
22. Спілкування як обмін інформацією (комунікативна сторона спілкування).
23. Спілкування як міжособистісна взаємодія.
24. Спілкування як сприймання і розуміння людьми одне одного. Механізми та ефекти соціальної перцепції.
25. Міжособистісні стосунки у групах та методи їх виявлення.
26. Класифікація та види груп.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1–10; 12; 13; 15-17; 21; 23; 26.

Додаткові: 31; 33-36; 39.

5. Контроль навчальних досягнень

5.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-ть балів за одиницю	модуль 1		модуль 2		модуль 3	
		кількість одиниць	Максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	6	6	4	4
Відвідування семінарських занять	—	—	—	—	—	—	—
Відвідування практичних занять	1	3	3	7	7	4	4
Робота на семінарському занятті	—	—	—	—	—	—	—
Робота на практичному занятті	10	3	30	7	70	4	40
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання , захист)	—	—	—	—	—	—	—
Виконання завдань для самостійної роботи	5	6	30	8	40	6	30
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	—	—	1	30	—	—
разом			91		178		103
Максимальна кількість балів:	372						
372: 100 = 3,72 Студент набрав Х балів; Розрахунок : Х: 3,72 = загальна кількість балів.							

5.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота 1 (змістовий модуль 1)

1. З'ясувати, які питання вивчає загальна психологія та її значення в роботі медичного психолога.

2. Як з точки зору гештальтпсихології можна пояснити відкритий її представниками феномен «транспозиції».

«Сірий і чорний квадрати розмістили поруч так, що їх сторони дотикались одна до одної. Кури навчилися клювати зерна, розкидані на сірому квадраті. Коли за деякий час чорний квадрат замінили більш світлим, ніж сірий, і насипали зерно на обидва квадрати, кури попрямували до нового».

3. Нижче подані твердження відомих представників вітчизняної психології: С.Л. Рубінштейна, О.М. Леонт'єва, Л.С. Виготського, Визначте, хто є автором твердження. *Обґрунтуйте вашу відповідь.*

«Власне переживання пізнається і усвідомлюється людиною лише за посередництвом її ставлення до зовнішнього світу, до об'єкта. Свідомість суб'єкта не зводиться до голої суб'єктивності, що ззовні протистоїть всьому об'єктивному. Свідомість - єдність суб'єктивного і об'єктивного».

«Але найважливіше, що ми знаємо про розвиток мислення і мовлення у дитини, полягає в тому, що у відомий момент, який припадає на ранній вік (близько двох років), лінії розвитку мислення і

мовлення, які йшли до сих пір роздільно, перехресшуються, збігаються в своєму розвитку і дають початок абсолютно новій формі поведінки, такої характерної для людини»

«Діяльність є молярна, не адитивна одиниця життя тілесного, матеріального суб'єкта. У більш вузькому сенсі, тобто на психологічному рівні, це одиниця життя, опосередкована психічним відображенням, реальна функція якого полягає в тому, що воно орієнтує суб'єкта в предметному світі. Іншими словами, діяльність - це не реакція і не сукупність реакцій, а система, що має будову, свої внутрішні переходи і перетворення, свій розвиток».

4. Який метод психологічного дослідження застосований в наступному прикладі? *Обґрунтуйте відповідь.*

«На підставі дитячих малюнків психолог встановлює особливості сприйняття дітьми предметів; ретельно аналізуючи письмові роботи школярів і зіставляючи дані з результатами інших експериментів, дослідник робить висновки про особливості індивідуального стилю старшокласників».

5. Розкрити сутність методу контент-аналізу, його основні складності і недоліки.

6. Охарактеризувати рівні прояву неусвідомлюваних психічних явищ: передсвідоме, підсвідоме, надсвідоме.

Самостійна робота 2 (змістовий модуль 2)

1. Що таке уважність? Чим відрізняється уважна людина від неуважної та розсіяної?

2. *Визначте, які властивості сприймання виявляються в наступних ситуаціях:*

- а) вночі на зоряному небі люди бачать не окремі зірки, а сузір'я;
- б) у сутінках ми бачимо кольори нашого одягу такими ж, як і при денному освітленні;
- в) студент слухає лекцію, сприймаючи мову лектора, і не звертає уваги на те, що відбувається у нього за спиною;
- г) не знаючи при сприйнятті іноземної мови малознайомі слова, людина проте безпомилково розбирає рідну мову, навіть, коли слова вимовляються невиразно.

3. *Який загальний психологічний механізм пам'яті лежить в основі описаних фактів?*

- а) У оповіданні А.П.Чехова «Кінське прізвище» йдеться про те, що зникле з пам'яті прізвище Овсов сплигло знову, як тільки доктор нагадав про продаж вівса.
- б) Кілька студентів говорили про роботи Ньютона в області оптики. Потім після короткої паузи один з них напівголосно почав наспівувати стару пісеньку: «Ех, яблучко ...».

4. Розкрити поняття інтелекту та охарактеризувати основні види інтелекту. Які існують методи вивчення мислення та інтелектуального розвитку?

5. З'ясувати у чому полягає зв'язок творчості з уявою людини.

6. У визначенні мовлення завжди вказується на функцію спілкування. Як ця функція виявляється при внутрішньому мовленні?

7. На основі теорії когнітивного дисонансу поясніть, чому людина переживає негативні емоції, якщо вона не досягає запланованого нею результату.

8. У поданому нижче тексті безсистемно перераховані основні характеристики особистості з інтернальним та екстернальним локусом контролю.

Проаналізуйте текст і заповніть таблицю за поданою формою, відповідно до того, які характеристики властиві інтерналам і екстерналам (треба внести їх в таблицю у відповідний стовпчик).

Текст: - упевненіші в собі, послідовні і наполегливі в досягненні поставленої мети;

- їм властива конформна і залежна поведінка
- менш підозрілі у взаєминах, частіше викликають довіру, добиваючись своїх цілей;
- краще функціонують наодинці і за наявності необхідних ступенів свободи;
- невпевнені в собі, неврівноважені, тривожні та агресивні;
- не можуть існувати безспілкування, легше працюють під спостереженням і контролем.

<i>Інтернали</i>	<i>Екстернали</i>

Самостійна робота 3 (змістовий модуль 3)

1. З якою самооцінкою пов'язана така поведінка хлопця у наведеному прикладі. Обґрунтуйте свою відповідь. Надайте рекомендації для такої людини.

«В. погано обізнаний про свою особистість, її можливості, обмеження і потреби, він постійно доводить оточуючим і собі важливість окремих своїх якостей і умінь, схильний до повторних, часто дезадаптивних стратегій і схем поведінки. В. не знає точно, чого він хоче і про що думає, знецінює свої досягнення, успіхи інших сприймає болісно, як виклик власній особистості».

2. Розкрити поняття «цінності» та «ціннісні орієнтації» особистості. Описати основні компоненти ціннісних орієнтацій особистості.

3. Визначте тип темпераменту хлопчика і на цій основі сформулюйте основні аспекти індивідуального підходу до дитини.

«К. на уроках спокійний, сидить завжди в одному і тому ж положенні, що-небудь крутить у руках, настрій змінюється від дуже незначних причин. Він болісно чутливий, коли вчитель пересадив його з однієї партії на іншу, К. образився, довго міркував, чому його пересадили, і на всіх уроках сидів засмучений і пригнічений. Разом з тим, почуття у нього пробуджуються повільно. При відвідуванні вистави у цирку він довго сидить мовчки з нерухомим обличчям і лише поступово починає «відтавати»: посміхається, сміється, вступає в розмову з сусідами. Легко розгублюється, варто вчителю зробити йому найм'якше зауваження, як хлопчик ніяковіє, голос його стає глухим, тихим. Дуже стриманий у вираженні почуттів. Отримавши «двійку», анітрохи не змінившись в обличчі, йде на місце і сідає, але вдома, за словами батьків, довго не може заспокоїтися, не в змозі взятися за роботу, втрачає всяку віру в себе. Відповідає на уроці невпевнено, навіть коли добре знає урок. Свої здібності і знання оцінює дуже низько, тоді як насправді вони вище середнього рівня. Якщо при виконанні якогось навчального завдання зустрічаються труднощі, К. легко опускає руки, розгублюється і не доводить справу до кінця».

4. Охарактеризувати процес формування характеру та вікові особливості становлення рис характеру у людини.

5. Як можна пояснити той факт, що людина, яка не має здібностей до певного виду діяльності, досягає в ній таких самих високих результатів, як і та, що має здібності до цього виду діяльності?

6. Які механізми та ефекти соціальної перцепції виявляються при співпраці психолога та клієнта? В якому разі їх вплив матиме позитивний або негативний ефекти?

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів.

Кожне питання, що включено в кожну самостійну роботу за відповідним змістовним модулем, оцінюється у діапазоні від 0 до 5 балів.

- змістовність – 3 бали;
- відповідність темі і стилю оформлення – 2 бали.

Максимально можливий бал самостійної роботи 1 (за 1 змістовним модулем) – 30 балів; самостійної роботи 2 (за 2 змістовним модулем) – 40 балів; самостійної роботи 3 (за 3 змістовним модулем) – 30 балів.

Рекомендовані джерела:

Основні: 1–10; 12; 13; 15–17; 23; 26.

Додаткові: 31; 33–35; 39.

5.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль здійснюється у вигляді тестування.

Студентам пропонуються тестові завдання у кількості 25 питань.

Види тестових завдань:

- 3 вибором однієї правильної відповіді з наведених варіантів;

- З вибором кількох правильних відповідей;
- На встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень.

Критерії оцінювання: виконання тестових завдань – максимум 25 балів..

5.4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДЗ

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Загальна психологія» – це вид науково-дослідної роботи студента, форма самостійного вивчення актуальних проблем, передбачених навчальною програмою курсу.

ІНДЗ – початковий етап науково-педагогічного дослідження, воно обов'язково має містити результати власного пошуку і висновків, відображати певний рівень навчальної компетентності студента щодо вирішення поставлених завдань.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтовна структура ІНДЗ – навчально-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

5.5. Критерії оцінювання ІНДЗ (навчально-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна оцінка (у балах)
1	Формулювання мети і завдань роботи	3
2	Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу	5
3	Обґрунтоване розкриття проблеми, аналіз різних інформаційних джерел (наукових видань, навчальної літератури, періодичних видань, матеріалів мережі Internet), критична та незалежна оцінка різноманітних точок зору, позицій, аргументів	12
4	Зв'язок з реальною практикою, аналіз діяльності окремих організацій, конкретних проблемних ситуацій	4

5	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання поставлених завдань, творчий підхід до виконання ІНДЗ	4
6	Якість оформлення роботи	2

Тематика реферативного дослідження

1. Становлення предмету психології на різних етапах її розвитку.
2. Психіка як об'єкт психології.
3. Основні закордонні напрямки психологічної науки.
4. Розвиток психологічної думки в Україні.
5. Психіка та нервова система людини.
6. Основні процеси і закони вищої нервової діяльності.
7. Взаємозв'язок рівня розвитку психіки і форм поведінки тварин.
8. Свідомість як вища форма психічного відображення дійсності.
9. Методологічні принципи дослідження психіки.
10. Методи та етапи психологічного дослідження.
11. Метод спостереження і особливості його використання в психологічному дослідженні.
12. Експеримент як метод психології.
13. Опитування як метод психологічного дослідження.
14. Тестування як метод психологічного дослідження.
15. Метод вивчення продуктів діяльності та контент-аналіз.
16. Увага: фізіологічні основи, види і властивості.
17. Роль уваги в процесі діяльності.
18. Сутність і закономірності чуттєвого пізнання дійсності.
19. Відчуття як пізнавальний психічний процес та його властивості.
20. Сприймання як перцептивна діяльність суб'єкта та його властивості.
21. Характеристики процесів пам'яті.
22. Короткочасна та довготривала пам'ять та їх взаємозв'язок.
23. Умови підвищення ефективності пам'яті.
24. Види та операції мислення.
25. Мислення як процес розв'язання задач.
26. Інтелект та індивідуальні особливості розумової діяльності.
27. Уява і творча діяльність людини.
28. Прийоми створення образів уяви.
29. Мова і мовлення та їх функції.
30. Емоції і почуття.
31. Розвиток емоцій та почуттів.
32. Воля та вольова регуляція поведінки.
33. Вольові якості особистості і їхнє формування.
34. Поняття про особистість та рушійні сили її розвитку.
35. Спрямованість як головний компонент особистості.
36. Самосвідомість особистості та її основні характеристики.
37. Мотиваційна сфера особистості.
38. Типи темпераменту і їхні характеристики.
39. Темперамент і характер.
40. Темперамент та індивідуальний стиль діяльності.
41. Риси характеру та їх формування.
42. Задатки і здібності.
43. Формування і розвиток здібностей.
44. Діяльність та її структура.
45. Формування навичок і вмінь у діяльності.

46. Спілкування як соціальне явище, його структура і функції.

6.1. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Екзамен.

6.2. Орієнтовний перелік питань для семестрового комплексного контролю (екзамен).

1. Загальна психологія як наука, її завдання та використання у роботі медичного психолога.
 2. Об'єкт і предмет психології.
 3. Становлення психології як науки.
 4. Взаємозв'язок психології з іншими науками.
 5. Основні напрями розвитку зарубіжної психології та їх стисла характеристика.
 6. Теорія діяльності О.М. Леонтьєва.
 7. Психіка як об'єкт загальної психології. Функції психіки.
 8. Рефлекторний характер психіки, умовні та безумовні рефлекси.
 9. Основні процеси і закони вищої нервової діяльності.
 10. Виникнення і розвиток свідомості.
 11. Порівняльний аналіз психіки тварин і свідомості людини.
 12. Людська свідомість та її елементи.
 13. Свідоме і несвідоме.
 14. Методологічні принципи загальної психології.
 15. Характеристика організаційних методів психології: порівняльне, лонгітюдне, комплексне дослідження.
 16. Спостереження як метод психології.
 17. Експеримент і його використання в роботі психолога.
 18. Інтерв'ю як метод вивчення психіки.
 19. Анкетування і його використання в роботі психолога.
 20. Тестування як метод вивчення психіки.
 21. Вивчення продуктів діяльності і контент-аналіз як методи психології.
 22. Проективні методи дослідження психіки.
 23. Опитування як метод психології.
 24. Загальна характеристика пізнавальних процесів.
 25. Увага та її функції.
 26. Властивості уваги: стійкість, переключення, розподіл, обсяг, концентрація.
 27. Види уваги та їх характеристика.
 28. Особливості підтримки уваги у процесі діяльності.
 29. Методи вивчення уваги.
 30. Відчуття як пізнавальний процес та його фізіологічне підґрунтя.
 31. Класифікація і різновиди відчуттів.
 32. Основні властивості та закономірності відчуттів.
 33. Поняття чутливості, абсолютного та відносного порогів чутливості.
 34. Сприймання як пізнавальний процес.
 35. Основні властивості сприймання.
 36. Різновиди сприймання.
- 37. Індивідуальні особливості сприймання.**
38. Пам'ять як психічний процес.
 39. Види пам'яті та їх характеристика.
 40. Основні процеси пам'яті: запам'ятовування, збереження, відтворення, забування та їх особливості.
 41. Індивідуальні особливості пам'яті.
 42. Мислення як пізнавальний процес та його фізіологічна основа.
 43. Операції мислення (порівняння, аналіз, синтез, абстракція, конкретизація, узагальнення).
 44. Види мислення.

45. Мислення як процес розв'язання завдань.
46. Засоби активізації мислення.
47. Мислення і мовлення.
48. Основні форми мислення: судження, міркування, поняття, умовивід.
49. Поняття про інтелект.
50. Види інтелекту.
51. Уява як специфічний пізнавальний процес та її функції.
52. Види уяви.
53. Прийоми створення образів уяви.
54. Індивідуальні особливості уяви. Уява і творчість.
55. Поняття про мову і мовлення.
56. Різновиди та функції мовлення.
57. Мовленнєві властивості особистості.
58. Розвиток мовлення.
59. Емоції як психічний процес. Відмінності емоцій від почуттів.
60. Класифікація та види емоційних явищ.
61. Стрес і шляхи його подолання.
62. Засоби управління емоціями.
63. Воля як регуляція психічної активності людини.
64. Структура та аналіз складного вольового акту.
65. Вольові якості людини.
66. Поняття про особистість у психології.
67. Структура особистості. Біологічне і соціальне в структурі особистості.
68. Рушійні сили формування і розвитку особистості.
69. Самосвідомість особистості. Поняття про "Я-концепцію".
70. Самооцінка і рівень домагань як характеристики самосвідомості особистості.
71. Потреби та як джерело активності особистості, ієрархія потреб.
72. Спрямованість особистості та форми її прояву.
73. Мотиваційна сфера особистості.
74. Поняття про темперамент та його основні властивості.
75. Характеристика основних типів темпераменту.
76. Роль темпераменту в діяльності людини.
77. Характер та його структура.
78. Акцентуації характеру.
79. Процес формування характеру.
80. Здібності та їх вплив на успішність діяльності.
81. Загальні та спеціальні здібності, їх характеристика.
82. Рівні розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність.
83. Діяльність як умова розвитку особистості.
84. Основні види діяльності та їх характеристика.
85. Вміння і навички як основні засоби діяльності.
86. Взаємодія навичок: перенесення та інтерференція.
87. Поняття про спілкування та його особливості.
88. Функції спілкування.
89. Класифікація та види груп.
90. Колектив як вища форма розвитку групи.

6.3. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89

Добре	75-81
Задовільно	68-74
Достатньо	60-67
Незадовільно	0-59

7. Рекомендована література.

Основна (базова) література:

1. Бондарчук О.І., Туриніна О.Л. Загальна психологія. К.: Логос, 2004. 140 с.
2. Буняк Н.А. Загальна психологія: лекції. Тернопіль: вид-во ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. 300 с.
3. Варій М. Й. Загальна психологія підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.
4. Васянович Г. П. Основи психології: навчальний посібник. К. : Педагогічна думка, 2012. 114 с.
5. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2016. 388 с.
6. Загальна психологія: Навч. вид./ О.Скрипченко, Л.Долинська, З.Огороднійчук та ін. Київ:А.П.Н., 1999. 461 с.
7. Ільїна Н. М. Загальна психологія в екзаменаційних питаннях і відповідях: навчальний посібник. Університетська книга. 2018. 239 с.
8. Колобич О. П. Загальна психологія: навч.-метод. посібник. Львів, 2018. 172 с.
9. Максименко С.Д. Загальна психологія. Вінниця: Нова книга, 2004. 701 с.
10. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.
11. Максименко С. Д. Розвиток психіки в онтогенезі: У 2-х т.- К.: Форум, 2002. Т.1. 319 с.; Т.2. 335 с.
12. Москалець В. П. Загальна психологія [текст]: підручник. К.: Ліра, 2020. 564 с.
13. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. Навчальний посібник. К.: Вища школа, 2004. 487 с.
14. Biswas-Diener R., Diener E. Discover Psychology 2.0: A Brief Introductory Text. 2016. 652 p.
15. Bjorklund D. F., Gray P. O. Psychology: 7th Edition. 2014. 750 p.
16. Ciccarelli S.K., White J. N. Psychology: 6th Edition. 2019. 816 p.
17. Davey G. Encyclopaedic Dictionary of Psychology 1st Edition. 2006. 496 p.
18. Gaztambide D. J. A People's History of Psychoanalysis: From Freud to Liberation Psychology. 2019. 270 p.
19. Gleitman H., Gross J. , Reisberg D. Psychology: 8th Edition. New York, London: W. W. Norton & Company, 2011 715 p.
20. Goodwin C. J. A History of Modern Psychology (5th ed.). 2015. 512 p.
21. Kearns T., Lee D. General Psychology: An Introduction. – University System of Georgia, 2015. 555 p.
22. Kindersley D. The Psychology Book. 2012. 352 p.
23. Koech P., Nyaga J. General Psychology: A book for College and University Students, 2014. 72 p.
24. Mangal S. K. General Psychology. Sterling Publishers Pvt. Ltd, 2013. 304p.
25. Ogden R. M. An Introduction To General Psychology Hardcover. Kessinger Publishing, LLC ,2007. 288 p.
26. Percy C. J. General Psychology: An Outline: For Psychology 101. 2019. 345 p.
27. Stangor Ch., Walinga J. Introduction to Psychology. 1st Canadian Edition. 2010. 716 p.
28. Votaw K. General Psychology for Honors Students. 2020.

Додаткова література

29. Занюк С. Психологія мотивації та емоцій. Луцьк, 1997
30. Копець Л.В. Психологія особистості: Навч. посіб. для студ. вищ.навч. закл. 2-ге вид. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 458 с.
31. Корольчук М.С., Крайнюк В.М., Марченко В.М. Психологія: схеми, опорні конспекти, методики: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. Ред. М.С. Корольчука. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2007. 320 с.
32. Корольчук М.С., Криворучко П.П. Історія психології: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. 248 с.

33. М'ясоїд П. Задачі з курсу загальної психології: Навч. посібник. К.: Вища шк., 1998. 184 с.
34. Основи психології: Підручник/ За ред О.В. Киричука, В.А. Роменця. Київ: Либідь, 1995. 632 с.
35. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дияконов Г.В. Практикум із загальної психології / За ред. Т.І. Пашукової. 2-ге вид., стер. К.: Т-во «Знання», КОО, 2006. 203с.
36. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
37. Семиченко В.А. Психічні стани: Модульний курс (лекції, практичні заняття, заняття для самостійної роботи для викладачів і студентів). Київ: Магістр-S, 1999. 128 с.
38. Семиченко В.А. Психологія емоцій: Модульний курс (лекції, практичні заняття, заняття для самостійної роботи для викладачів і студентів). Київ: Магістр-S, 1999. 128 с.
39. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія: Навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012 р. 296 с.
40. Швалб Ю. М. Свідомість як відношення людини до світу. *Психологія і суспільство*. 2009. № 4. С. 167–180.